

Sykepleien

ETIKK

Pasienten har muntlig kjøreforbud, men kjører likevel – må sykepleierne varsle?

En pasient fortsetter å kjøre bil til tross for kjøreforbud og har allerede vært involvert i et trafikkuhell. Sykepleierne frykter at han kan skade seg selv eller andre, men også at et varsel kan ødelegge tilliten. Hva bør de gjøre?

[Rådet for sykepleieetikk](#)

[Etikkspalten](#)

[Lovverk](#)

[Etisk refleksjon](#)

FAKTA

SPØR OM ETIKK Har du et spørsmål om etikk? Send oss en [e-post](#).

[Rådet for sykepleieetikk](#) er et uavhengig organ i Norsk Sykepleierforbund. Sykepleien vil i denne spalten publisere et utvalg av etiske spørsmål og dilemmaer som etisk råd har mottatt. Tekstene er anonymisert.

To sykepleiere i hjemmetjenesten er i tvil om hva de skal gjøre når en pasient de følger daglig, bryter et muntlig kjøreforbud gitt av lege (spesialist). Informasjonen er også gitt skriftlig og er journalført.

Pasienten er uenig i kjøreforbudet. Han mener han er avhengig av å kjøre bil for å besøke kona på sykehjemmet. Sykepleierne opplyser at han har kjørt flere ganger etter at forbudet ble gitt, og at han også har vært involvert i et trafikkuhell med en annen bil.

Pårørende (voksne barn) er kjent med situasjonen og har forsøkt uten hell å få pasienten til å la være å kjøre.

Sykepleiernes etiske dilemma

Sykepleierne har meldt sin bekymring til fastlegen, men så langt de kjenner til, er det ikke iverksatt tiltak. De er nå i tvil om hva de skal gjøre videre.

På den ene siden kan det å melde brudd på kjøreforbudet til politiet bidra til å forebygge skade, men det kan også føre til at pasienten mister tilliten til dem som hjelpere.

På den andre siden kan det å ikke gjøre noe innebære en risiko for at pasienten skader seg selv eller andre i trafikken.

Regelverk

Lovverket gir relevante føringer for situasjonen. Helsepersonell har etter [helsepersonelloven](#) § 21 taushetsplikt om pasientopplysninger. Samtidig følger det av § 31 en avvergeplikt, som innebærer at helsepersonell skal varsle dersom det er nødvendig for å avverge fare for liv eller alvorlig helseskade for andre.

I slike tilfeller kan taushetsplikten settes til side. I [Førerkortveiledning](#) presiseres det at dersom en pasient ikke overholder et muntlig kjøreforbud og utgjør en trafikksikkerhetsrisiko, kan det være aktuelt å varsle offentlige myndigheter, som Statsforvalteren eller politiet.

Etiske prinsipper

Flere etiske prinsipper må vurderes mot hverandre.

Autonomiprinsippet: Pasienten er uenig i legens vurdering og mener selv han er skikket til å kjøre bil. Han ønsker ikke å etterleve spesialistens eller annet helsepersonells anbefaling om å avstå fra kjøring. Selv om autonomiprinsippet står sterkt, mener Rådet dette kan ikke gå foran lovpålagte bestemmelser, som et muntlig kjøreforbud.

Ikke-skadeprinsippet: Kan handle om at helsepersonell ønsker å bevare tilliten i relasjonen til pasienten. Det er viktig for å kunne fortsette å gi ham den helsehjelpen han har behov for. Det handler også om at dersom pasienten kjører bil uten å oppfylle helsekravene til førerkort, kan han utsette både seg selv og andre for fare.

«Pasienten er uenig i legens vurdering og mener selv han er skikket til å kjøre bil.»

Å gjøre vel: Det er svært viktig for pasienten å kunne møte ektefellen sin daglig. De som arbeider i hjemmetjenesten, ønsker å ivareta ham på en god måte og er bekymret for at en eventuell melding om ulovlig kjøring kan svekke tillitsforholdet. I verste fall kan dette føre til at han ikke lenger ønsker å motta den helsehjelpen han har behov for.

Rettferdighetsprinsippet: Dette prinsippet kan også forstås på et mer overordnet nivå i denne saken. Rådet legger til grunn at rettferdighetsprinsippet innebærer likhet for loven. Alle må

derfor følge gjeldende regler, også når det oppleves som en belastning. For denne pasienten innebærer det at han ikke kan kjøre bil.

Yrkesetiske retningslinjer

Disse punktene i [yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere](#) er aktuelle:

Punkt 2.1: Sykepleieren har ansvar for en sykepleiepraksis som fremmer helse og forebygger sykdom og lidelse.

Punkt 2.4: Sykepleieren har ansvar for at egen praksis er faglig, etisk og juridisk forsvarlig. Sykepleieren anvender de yrkesetiske retningslinjer i sitt arbeid, og bidrar aktivt til etisk refleksjon.

Punkt 2.6: Sykepleieren er bevisst sin profesjonelle rolle. Sykepleieren erkjenner grensene for egen kompetanse, praktiserer innenfor disse og søker veiledning ved behov.

Etisk og faglig vurdering

Saken gjelder særlig spenningen mellom autonomiprinsippet og ikke-skadeprinsippet. Pasienten ønsker å kjøre bil for å besøke sin kone, noe som er forståelig og viktig for ham. Samtidig har han et medisinsk begrunnet kjøreforbud, og han har allerede vært involvert i et trafikkuhell etter at forbudet ble gitt. Det gir grunn til alvorlig bekymring for trafiksikkerheten.

Når man vet at noen kjører i strid med et slikt pålegg og utgjør en risiko i trafikken, har man ikke bare en rett, men også en plikt til å melde fra til relevante myndigheter, som politiet.

Rådet har stor forståelse for at sykepleierne i hjemmetjenesten er bekymret for hvordan en slik melding kan påvirke relasjonen til pasienten. Dette er et viktig og reelt hensyn, fordi tillit er avgjørende for å kunne gi god sykepleie over tid.

Samtidig er det viktig å tydeliggjøre at meldeplikten ikke er et personlig valg, men et lovpålagt ansvar som følger av yrkesrollen. I en slik situasjon kan det være hensiktsmessig at en leder i hjemmetjenesten og fastlegen tar ansvar for å sende meldingen.

Handlingsalternativer

I denne saken må to hensyn veies opp mot hverandre: helsepersonellets melde- og avvergingsplikt og ønsket om å bevare et tillitsfullt forhold til pasienten.

Selv om det er frivillig å ta imot helsehjelp, er det viktig å finne en løsning som i størst mulig grad ivaretar tilliten mellom pasienten og dem som gir ham daglig helsehjelp. Det kan derfor være aktuelt å involvere ledelsen i hjemmetjenesten og invitere til et møte med pasienten, fastlegen og pårørende.

Hensikten bør være å finne verdige og praktiske løsninger som kan gjøre det mulig for pasienten å opprettholde kontakten med sin kone, for eksempel gjennom tilrettelagt transport.

«Selv om det er frivillig å ta imot helsehjelp, er det viktig å finne en løsning som i størst mulig grad ivaretar tilliten mellom pasienten og dem som gir ham daglig helsehjelp.»

Åpen og tydelig kommunikasjon er avgjørende. Pasienten bør få informasjon om at dersom han velger å fortsette å kjøre i strid med kjøreforbudet, kan helsepersonell være forpliktet til å melde fra til aktuelle myndigheter. Formålet er ikke å straffe pasienten, men å ivareta sikkerheten til både ham selv og andre trafikanter.

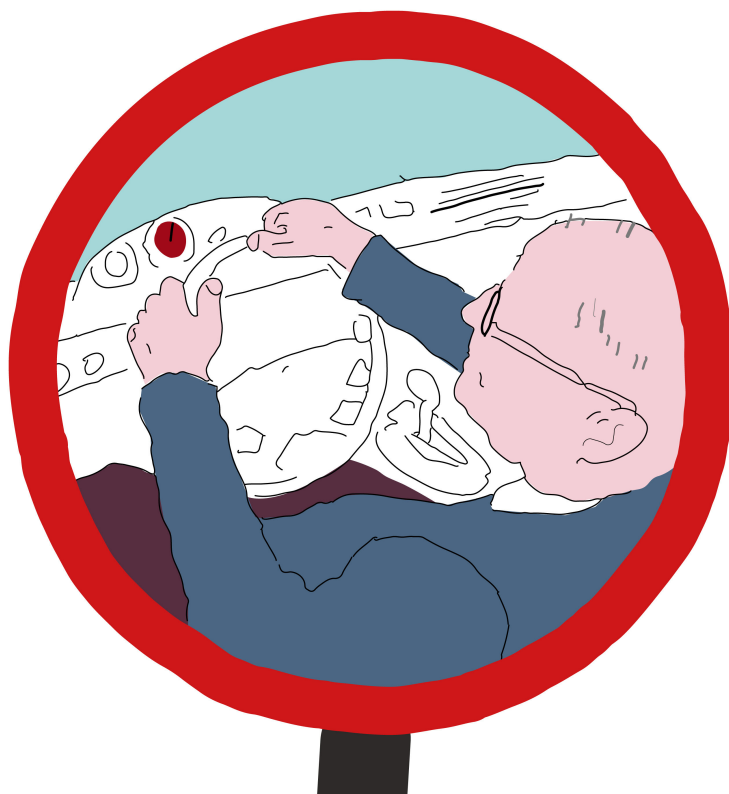
Rådet for sykepleieetikk anbefaler at de involverte tjenestene og helsepersonellgruppene drøfter hvem som bør stå for en eventuell melding til aktuelle myndigheter.

Selv om melde- og avvergingsplikten gjelder alt helsepersonell, kan det være hensiktsmessig å avklare ansvarsforholdene og velge den løsningen som best ivaretar både pasientsikkerheten og tillitsforholdet til dem som yter den daglige helsehjelpen.

Oppsummert

Saken er krevende og sammensatt. Å melde bekymring er ikke lett, men det er en viktig del av ansvaret til helsepersonellet, også når det kan utfordre relasjoner.

Rådet vil understreke at det å varsle eller melde en bekymring ikke står i motsetning til omsorg. Tvert imot kan det være en måte å ivareta både pasienten og andre trafikanter sikkerhet på.

DILEMMA: Sykepleierne har meldt sin bekymring til fastlegen, men så langt de kjenner til, er det ikke iverksatt tiltak. De er nå i tvil om hva de skal gjøre videre. *Illustrasjon: Monica Hilsen*

